

Diarienummer: LED 2019/322
Handling: 4

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället, SOU 2019:35

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har anmodats att yttra sig över ovanstående betänkande. DO:s yttrande är avgränsat till frågor som rör DO:s verksamhetsområde.

Stöd bör inte lämnas till organisationer som i sin verksamhet diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde

DO instämmer i utredningens bedömning att ett demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen bör utformas med utgångspunkt i de värden som uttrycks i regeringsformens program- och målsättningsstadgande samt med beaktande av statens skyldigheter enligt de konventioner avseende mänskliga rättigheter som Sverige har anslutit sig till. DO instämmer även i bedömningen att detta bland annat innebär att en verksamhet som är i strid med samhällets grundläggande värderingar om förbud mot diskriminering och respekt för alla människors lika värde inte ska finansieras med offentliga medel.

Synpunkter på det föreslagna exkluderingskriteriet om en verksamhet som diskriminerar eller på annat sätt bryter mot alla människors lika värde

I utredningens förslag till demokrativillkor finns ett så kallat exkluderingsvillkor som innebär att statsbidrag inte ska få lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten, diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde. DO noterar att detta exkluderingsvillkor i hög grad liknar ett av de exkluderingskriterier som trossamfundsutredningen har föreslagit i betänkandet Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige (SOU 2018:18) och anser att demokrativillkorsutredningens förslag innebär vissa förbättringar av villkorets utformning.

DO har i sitt remissyttrande över trossamfundsutredningens betänkande framhållit att det enligt myndighetens uppfattning saknas anledning att i exkluderingskriteriet göra någon principiell skillnad mellan sådana diskriminerande handlingar som faller inom respektive utanför diskrimineringslagens tillämpningsområde. Avgörande bör istället vara att det är fråga om handlingar som är oförenliga med samhällets grundläggande värderingar på ett sådant sätt att stöd inte bör lämnas. Mot denna bakgrund välkomnar DO att även sådana diskriminerande handlingar som faller utanför diskrimineringslagens tillämpningsområde kan omfattas av exkluderingskriteriet.

En ytterligare synpunkt som DO har haft i det nämnda remissyttrandet är att avgränsningen i exkluderingskriteriet till handlande som "klart" överträder principen om alla människors lika värde medför en risk för att tillämpningen av kriteriet kan komma att bli alltför restriktiv med avseende på vilka typer av agerande som bedöms utgöra grund för exkludering, vilket kan leda till en praxis som innebär att regleringens syften inte uppnås. DO är därför positivt inställd till att demokrativillkorsutredningens förslag innebär att det inte krävs en "klar" överträdelse av nämnda princip för att exkluderingskriteriet ska kunna tillämpas.

DO noterar att i det föreslagna exkluderingskriteriet används formuleringen "*bryter mot principen om alla människors lika värde*" medan trossamfundsutredningens förslag använde formuleringen "överträder principen ...". DO uppfattar dock att någon saklig skillnad inte varit avsedd.

Vad gäller frågan om tillåtligheten av särorganisering instämmer DO i utredningens slutsats att exkluderingskriteriet som rör icke-diskriminering och alla människors lika värde inte utesluter att bidrag bör kunna ges till en organisation med en verksamhet som enbart riktar sig till en viss grupp av individer, exempelvis kvinnor eller personer med viss etnisk tillhörighet, om det är legitimt till exempel med hänsyn till organisationens syfte. Såvitt gäller sådana handlingar från en organisations sida som omfattas av diskrimineringslagens tillämpningsområde finns det också, som utredningen konstaterar, i diskrimineringslagen undantagsregler från diskrimineringsförbuden som innebär att särbehandling i vissa fall är tillåten om det finns ett berättigat syfte och om de medel som används är nödvändiga och lämpliga för att uppnå syftet. Enligt DO förefaller det dock oklart varför utredningen i detta sammanhang även hänvisar till de regler i diskrimineringslagen (exempelvis 2 kap. 2 § 2, 6 § 1 och andra stycket) som rör möjligheten till främjande baserad på vissa grunder, så kallad positiv särbehandling. Om dessa regler är relevanta för frågan om tillåtligheten av särorganisering bör det klargöras på vilket sätt så är fallet.

Frågor om bevisbörda och beviskrav samt myndigheternas granskning av demokrativillkoret

DO instämmer i utredningens bedömning att statliga bidrag till det civila samhällets organisationer ska betraktas som en förmån och att den ansökande organisationen därför ska visa att samtliga villkor för bidraget är uppfyllda, inklusive det föreslagna demokrativillkoret. Beträffande frågan i vilka fall den bidragsgivande myndigheten bör göra en utökad granskning av om en organisation uppfyller demokrativillkoret, kan det som utredningen anför vara påkallat att myndigheten gör en utökad granskning om en organisation inte är känd för myndigheten sedan tidigare eller om myndigheten får information om verksamheten som kan tyda på att den är oförenlig med demokrativillkoret. DO vill dock, i likhet med utredningen, betona att det är viktigt att valet av de verksamheter eller organisationer som särskilt ska granskas sker på relevanta och icke-diskriminerande grunder.

Beslut i detta ärende har fattats av diskrimineringsombudsmannen Agneta Broberg efter utredning och förslag från experten Tarik Qureshi. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Lovisa Strömberg och chefsjuristen Mattias Falk deltagit.

Agneta Broberg
Diskrimineringsombudsman

Tarik Qureshi
Expert

